

HISTORIA SZPITALA ANNY MARII DLA DZIECI W ŁODZI

THE HISTORY OF ANNA-MARIA HOSPITAL FOR CHILDREN IN ŁÓDŹ

Maria Gołębiowska

Poradnia Konsultacyjna ds. Szczepień Ochronnych i Zaburzeń Odporności u Dzieci i Młodzieży
Ośrodka Pediatricznego im. Janusza Korczaka w Łodzi

Streszczenie

Pierwszy szpital dla dzieci w Łodzi powstał w 1905 r. Głównymi fundatorami szpitala byli Edward i Matylda z Scheiblerów Herbstowie. Dla upamiętnienia ich zmarłej córki szpitalowi nadano imię Anny Marii i miał on służyć łódzkim chorym dzieciom po wieczne czasy. Zbudowany został systemem pawilonowym i spełniał wszelkie wymogi nowoczesnego szpitala europejskiego (architekt Paweł Riebensahm). Pracowali tu wybitni lekarze, m.in.: Józef Brudziński, Władysław Szenajch, Tadeusz Mogilnicki, Ludwik Gundlach, Anna Margolis i Henryka Frenkel. W 1908 r. powołano sekcję pediatriczną Łódzkiego Towarzystwa Lekarskiego i zaczęto wydawać pierwsze czasopismo poświęcone chorobom dzieci – „Przegląd Pedyatryczny”. W 1910 r. główni fundatorzy – Herbstowie – przekazali szpital wraz z całym dobytkiem Łódzkiemu Chrześcijańskiemu Towarzystwu Dobroczynności. Po II wojnie światowej w szpitalu została zorganizowana Katedra Pediatrii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego, kierownikami klinik zostali Stanisław Popowski oraz Franciszek Redlich. W 1950 r. szpitalowi nadano imię Janusza Korczaka. W 2003 r. połączono go ze szpitalem dla dorosłych im. Mikołaja Kopernika. Aktualnie działa pod nazwą Ośrodka Pediatricznego im. Janusza Korczaka.

Słowa kluczowe: pediatria łódzka, Szpital Anny Marii w Łodzi, zasłużeni lekarze

Abstract

The first hospital for children in Łódź was established in 1905. The main founders of the hospital, Edward and Matylda Herbst née Scheibler, built it in memory of their beloved daughter, Anna Maria, who died at the age of 9. Therefore, the hospital was named after her and was to serve sick children living in Łódź. It was built as a complex of separate buildings and met all the necessary requirements of a modern European hospital. The architect was Paweł Riebensahm. Many eminent doctors worked there, among others Józef Brudziński, Władysław Szenajch, Tadeusz Mogilnicki, Ludwik Gundlach, Anna Margolis and Henryka Frenkel. In 1908 a pediatric section of the Łódź Medical Society was created and started to publish "Przegląd Pedyatryczny", the first Polish periodical dedicated exclusively to the health and diseases of children. In 1910 the founders of Anna-Maria Hospital handed over the hospital, its contents and land to the Christian Charitable Society. After the second World War the hospital took on a pediatric department for the University of Łódź led by prof. Stanisław Popowski and prof. Franciszek Redlich. In 1950 the hospital was renamed after Janusz Korczak. In 2003 the hospital was integrated with the Mikołaj Kopernik hospital for adults and has since been functioning as the Janusz Korczak Pediatric Centre.

Key words: pediatrics in Łódź, Anna-Maria Hospital, eminent doctors

Wprowadzenie

Wiek XVII w opiece nad dzieckiem to domy dla sierot i podzutek, które Jędrzej Śniadecki określił jako „jatkki ludzkiego rodu”. Dopiero wiek XVIII można nazwać „renesansem medycyny”. W 1785 r. Paryska Akademia Nauk ogłosiła kilka zasadniczych tez, wśród których najważniejszym dla pediatrii był punkt 4: „dzieci powinny być oddzielone od chorych dorosłych”. Idea odseparowania chorych dzieci od chorych dorosłych została urzeczywistniona dopiero w 1802 r., kiedy przekształcono paryski dom sierot w szpital o 300 łózkach dla dzieci od 2 do 15 lat – „Hôpital des enfants malades” (1). Pierwszy szpital dziecięcy na ziemiach polskich powstał w 1845 r. we Lwowie, następnie tworzono średnio co 10 lat. Pierwsza w Polsce, a trzecia na świecie, klinika chorób dzieci zorganizowana została w r. 1864 w Krakowie i kierowana była przez dr. Marcję Jakubowskiego. 4 lata później Klinikę przeniesiono do nowo zbudowanego Szpitala św. Ludwika, który działał z powodzeniem do czasów obecnych (2).

Szpital Anny Marii dla dzieci w Łodzi

W Łodzi, która miała najwyższy wskaźnik śmiertelności dzieci spośród wszystkich miast Polski, sięgający ponad 29% ogółu zgonów, przy najwyższym wskaźniku urodzeń 6,1% (1904 r.) szczególnie dotkliwie odczuwano brak stacjonarnej opieki nad dziećmi. Dopiero w 1895 r. dr Seweryn Sterling przedstawił projekt szpitala dla dzieci, który nie został zrealizowany ze względu na brak funduszy. W 1902 r. dr Karol Jonscher, zasłużony dla Łodzi uruchomieniem zakładu dla umysłowo i nerwowo chorych w Kochanówce, rozpoczął, przy poparciu organizacji społecznych, zbiórkę funduszy na ten cel (3). Łódzki fabrykant Emil Geyer przekazał 45 000 rubli, a głównymi fundatorami byli Edward i Matylda z Scheiblerów Herbstowie, którzy ofiarowali 200 000 rubli w złocie oraz teren 4 mórg pod budowę szpitala dla dzieci. Był to pomnik dla uczczenia pamięci ich niespodziewanie zmarłej 9-letniej córki Anny Marii, sfinansowany z zastrzeżeniem, że szpital będzie nosił jej imię (4) (ryc. 1).

Ryc. 1. Anna Maria Herbst z rodzicami
Fig. 1. Anna Maria Herbst and parents

Utworzony komitet budowy w składzie: dr Karol Jonscher, dr Adolf Tochtermann i budowniczy Paweł Riebensahm z Łotwy, opracował wzorcowe plany szpitala dla dzieci. Uroczystość położenia kamienia węgielnego odbyła się 28 czerwca 1902 r. Budowę 8 pawilonów zakończono w końcu 1904 r. Na stanowisko lekarza naczelnego powołano w 1903 r. wybitnego lekarza Józefa Polikarpa Brudzińskiego. 17 maja 1905 r. została otwarta przychodnia przyszpitalna, a 3 listopada 1905 r. przyjęto pierwszego pacjenta (5, 6).

Ryc. 2. Szpital Anny Marii dla dzieci w Łodzi
Fig. 2. Anna-Maria Hospital for children in Łódź

Szpital posiadał nowoczesny system pawilonowy, ważny ze względów epidemiologicznych (ryc. 2). Zbudowano 8 pawilonów: 3 piętrowe (chirurgiczny, wewnętrzny oraz budynek administracyjny) i 5 parterowych. Riebensahmowi i Brudzińskiemu udało się stworzyć prozdrowotny charakter wnętrza: sale chorych o wys. 4,5 m, znakomicie oświetlone, na każde łóżko przypadało 7,5 m² podłogi (6). Na piętrze pawilonu chirurgii znajdowała się sala operacyjna, pokój sterylizacyjny, opatrunkowy czysty, na dole sala do operacji ropnych, sala ortopedyczna, pracownia rentgenowska (1908 r.) i ciemnia fotograficzna. W r. 1908 z fundacji Herbstów dla uczczenia pamięci dr. Karola Jonschera dobudowano oddział ortopedii z dużą, dobrze wyposażoną salą ortopedyczno-gimnastyczną, masażu i elektryzacji (5). Pawilon wewnętrzny składał się z właściwego oddziału wewnętrznego, małego izolacyjnego, pododdziału dla dzieci chorych na gruźlicę oraz 14 łóżek dla oddziału okulistycznego. Dzięki staraniom Władysława Szenajcha i Henryki Frenklowej wydzielono również 6 łóżeczek niemowlęcych. Dopiero w 1924 r. utworzono nowoczesny 20-łóżkowy oddział niemowlęcy z izolatką i kuchnią mleczną (7).

W Szpitalu Anny Marii, pierwszym dla dzieci w Łodzi, leczono dzieci w wieku od 2 do 15 lat. Stał się on placówką wzorcową dla szpitali polskich i europejskich (8). Według pierwotnych założeń szpital miał leczyć dzieci z najuboższych rodzin chrześcijańskich, jednak Brudziński wspólnie z Łódzkim Chrześcijańskim Towarzystwem Dobroczynności wywalczył zmianę statutu na szpital powszechny, otaczający opieką wszystkie chore dzieci bez względu na wyznanie, narodowość i stan majątkowy rodziców. Zgodnie z wolą fundatorów nadał mu nazwę Szpital Anny Maryi dla dzieci w Łodzi (8, 9).

Szpital tworzą nie tylko budynki i ich wyposażenie, ale przede wszystkim zaangażowani ludzie. Wśród najbardziej zasłużonych lekarzy naczelnych/dyrektorów należy wymienić: Józefa Brudzińskiego i jego najbliższego współpracownika Władysława Szenajcha, chirurga Antoniego Tomaszewskiego i Tadeusza Mogilnickiego.

Zasługi lekarze

Józef Polikarp Brudziński (1874-1917) (ryc. 3 i 4) – lekarz medycyny, neurolog, organizator i pierwszy lekarz naczelny Szpitala Anny Marii dla dzieci w Łodzi (1905-1910). Stworzył w Szpitalu Anny Marii ośrodek kształcenia młodych lekarzy pediatrików, tzw. eksternów (wolontariuszy), studentów medycyny oraz pielęgniarek (zaczątek szkoły pielęgniarstwa pediatricznego). W 1908 r. powołano sekcję pediatriczną przy Polskim Towarzystwie Lekarskim, która rozpoczęła wydawanie pierw-

Ryc. 3. Dr Józef Brudziński oraz pracownicy i pacjenci Szpitala Anny Marii (1910 r.)
Fig. 3. Dr Józef Brudziński, co-workers and patients of Anna-Maria Hospital

Ryc. 4. Józef Brudziński
Fig. 4. Józef Brudziński

Ryc. 5. Władysław Szenajch
Fig. 5. Władysław Szenajch

Ryc. 6. Tadeusz Mogilnicki
Fig. 6. Tadeusz Mogilnicki

szego na ziemiach polskich czasopisma poświęconego chorym dzieciom – „Przeglądu Pedyatrycznego”. Józef Brudziński ogłosił drukiem 59 prac naukowych, za najważniejsze należy uznać: „O występowaniu *bacillus proteus vulgaris* w stolcach niemowląt”, „O próbie leczenia biegunek stosowaniem *bacillus lactis aerogenes*” oraz „Znaczenie objawu karkowo-nerwowego w zapaleniu opon mózgowo-rdzeniowych” (objaw Brudzińskiego) (10, 11). Ocena działalności leczniczej, naukowej i organizacyjnej upoważnia do uznania Józefa Brudzińskiego za wybitnego lekarza naszych dziejów. W 1910 r. opuścił Łódź, gdyż został powołany do nowo budowanego Szpitala im. Karola i Marii w Warszawie (fundacja Szlenkierów). Należy zaznaczyć, że Józef Brudziński był jednym z głównych organizatorów Polskiego Uniwersytetu w Warszawie i jego pierwszym rektorem (w 1915 r.).

Władysław Ludwik Szenajch (Schoeneich) (1879-1964) (ryc. 5) – profesor pediatrii, oddał duże zasługi dla Szpitala Anny Marii. W 1906 r. objął stanowisko lekarza chorób zakaźnych i ambulatorium. W latach 1910-1913 był lekarzem naczelnym. W czasie 7-letniego pobytu w Łodzi zdobył olbrzymią wiedzę o potrzebach dzieci z rodzin robotniczych, pracując jako pediatra w wielkich zakładach przemysłowych, w domach fabrycznych i jako lekarz szkolny w łódzkim gimnazjum. Był jednym z organizatorów „Kropki Mleka”, przychodni przeciwgruźliczej oraz kursów dla pielęgniarek (12, 13).

Tadeusz Michał Mogilnicki (1879-1940) (ryc. 6) – po uzyskaniu dyplomu lekarza na Uniwersytecie Warszawskim w 1904 r. podjął pracę w Szpitalu Anny Marii. Jako młody lekarz był jednym z twórców „Kropki Mleka”, zorganizował jedno z pierwszych ambulatoriów (przychodni) dla dzieci w Łodzi. Przez 16 lat był lekarzem naczelnym/dyrektorem Szpitala Anny Marii (14). W 1928 r. zorganizował sanatorium dla ozdrowieńców po ciężkich chorobach leczonych w tym szpitalu. Fundatorką sanatorium była Matylda Herbstowa, która ofiarowała swą piękną leśną posiadłość w Sokolnikach koło Łodzi, obejmującą 22 morgi lasu sosnowego wraz z modrzewiowym drewnianym budynkiem i wszystkimi urządzeniami przeznaczonym dla 40-50 dzieci. Była to fundacja wieczysta, nierozdzielnie związana ze szpitalem (7). Dr Mogilnicki dokończył budowę i urządził pawilon gruźliczy w Szpitalu Anny Marii, który był bardzo potrzebny ze względu na narastającą liczbę dzieci chorych na gruźlicę. Pawilon ten, któremu nadano imię Juliusza Kunitzera, powstał z fundacji Maksymiliana Wünsche. W dniu 15 czerwca 1928 r. Jego Eminencja Ksiądz Biskup Tymieniecki poświęcił kamień węgielny, a już we wrześniu 1930 r. zaczęto przyjmować chore dzieci (7). Na-

stepną inwestycją, zaprojektowaną przez dr. Mogilnickiego, przy współpracy ordynatorów, była budowa pawilonu izolacyjnego. Dr Mogilnicki uważał, że „zakażenia wewnątrzszpitalne stanowią największe zło szpitali dziecięcych, aby z nimi walczyć w każdym szpitalu dla dzieci powinien istnieć oddział obserwacyjny” (15). Pawilon obserwacyjny Szpitala Anny Marii został zaprojektowany w 1937 r., pierwszego pacjenta przyjęto 30 stycznia 1938 r. (15). Działa on do tej pory i w 2008 r. obchodził uroczystość 70-lecia. Dr Tadeusz Mogilnicki kierował szpitalem do września 1939 r., kiedy jako lekarz w stopniu kapitana Wojska Polskiego został zmobilizowany i znalazł się na liście katyńskiej pod nr 764 (10).

Spośród całej obsługi Szpitala Anny Marii trudno jest wymienić wszystkich zasłużonych, gdyż od powstania szpitala do czasu zajęcia go przez okupanta cały zespół pracował z wielkim poświęceniem. Mogłam uwzględnić tylko niektóre osoby opisane w publikacjach. Opiekę nad dziećmi sprawowali tej klasy lekarze, jak dr **Ludwik Gundlach** (1882-1941), którego wspominam z wielkim sentymentem – leczył mnie, gdy byłam mała. Był wybitnym lekarzem, ordynatorem, jak również wielkim patriotą. W czasie okupacji niemieckiej był lekarzem ludności polskiej i bezinteresowną opieką otaczał polskie dzieci. Nękanym przez gestapo, zmarł na atak serca 19 stycznia 1941 r.

Anna Margolis (1892-1987) – profesor. Od 1919 do 1939 r. pracowała jako lekarz miejscowy, ordynator, kierownik pracowni radiologicznej Szpitala Anny Marii. Swoje zainteresowania lekarskie poświęciła leczeniu i zapobieganiu gruźlicy u dzieci, była jedną z pionierów szczepień *Bacillus Calmette-Guerin* (BCG) (10).

Henryka Frenkel (1880-1939) w latach 1916-1939 była ordynatorem Szpitala Anny Marii, współorganizowała pierwszy w Łodzi, nowoczesny oddział niemowlęcy z izolatkami i kuchnią mleczną. W grudniu 1939 r., będąc Żydówką, wraz z córką popełniła samobójstwo (10).

Lekarze miejscowi

Wielką rolę w opiece nad chorym dzieckiem spełniali lekarze miejscowi – interni, mieszkający na terenie szpitala, w liczbie 2-3. Praca ich była odpowiedzialna, bardzo uciążliwa i traktowana rygorystycznie. Przez okres 2-3 lat byli asystentami kolejno oddziału chirurgicznego, wewnętrznego i niemowlęcego. Nie mieli prawa podejmowania pracy poza szpitalem ani praktyki prywatnej. Lekarze miejscowi dyżurowali 24 godziny co 3 dni: przyjmowali chorych, ustalali leczenie i wykonywali niezbędne zabiegi (m.in. intubację) (16).

Pielęgniarki

W początkowych latach działania Szpitala Anny Marii pracowało w nim tylko 8-10 pielęgniarek, które szybko zdobywały doświadczenie praktyczne, ale brak im było wiadomości teoretycznych. Większość ukończyła 6 klas gimnazjalnych i 8-miesięczne kursy dla pielęgniarek przy Łódzkim Czerwonym Krzyżu. Surowe życie praktykantki na pielęgniarkę z lat 1930-1939 opisała w swych pamiętnikach Marianna Matczak: bezpłatna 3-letnia praktyka zdobywana ciężką pracą na kolejnych oddziałach szpitala dawała możliwość zdania egzaminu dyplomowego wykwalifikowanej pielęgniarki (17).

Dużą rolę w opiece nad dziećmi spełniali również inteligentne dozorczynie świeckie. Na każdym piętrze oddziałów chirurgicznego i wewnętrznego była oddzielna dozorczyni i miała do pomocy „służącą” dzienną i dyżurną nocną (3).

Szpital w latach 1939-1945

W czasie okupacji hitlerowskiej Szpital Anny Marii był administrowany przez Niemców i przeznaczony dla dzieci niemieckich. Pod koniec okupacji został ewakuowany. W październiku 1944 r. Niemcy załadowali na pociąg ewakuacyjny sprzęt, personel, akta oraz chore dzieci i wywieźli w nieznanym kierunku, pozostawiając jedno łóżeczko z polskim dzieckiem, chorym na biegunkę zakaźną, zwaną czerwonką (4). Do ogołoconego szpitala szybko wrócili starzy pracownicy – jako pierwsze dr Helena Orylska i Maria Kwiatkowska (służąca), które zaopiekowały się pozostawionym chorym chłopczykiem i w ten sposób szpital nie stracił ciągłości działania. Dzięki mieszkańcom Łodzi, którzy przekazywali m.in. sprzęt, łóżeczka i bieliznę, szpital mógł funkcjonować dalej. 22 stycznia 1945 r. tymczasowe władze miejskie w Łodzi powołały na stanowisko dyrektora Szpitala Anny Marii laryngologa **dr. Brunona Czapllickiego**.

W tym samym roku w Łodzi – mieście, które nie miało wyższej uczelni, powstał Uniwersytet Łódzki z Wydziałem Lekarskim i Stomatologicznym. 1 listopada 1945 r. na stanowisko kierownika Katedry i Kliniki Chorób Dzieci zatwierdzono prof. **Stanisława Torokan-Popowskiego** z Warszawy. Najlepszym miejscem dla utworzenia Katedry Pediatrii był Szpital Anny Marii dla dzieci (4).

Stanisław Torokan-Popowski (1894-1953) (ryc. 7) stworzył szkołę pediatryczną, która była jedną z przodujących w kraju, opracował plany naukowo-dydaktycznego rozwoju Katedry Pe-

drii. Był wspaniałym wykładowcą, jego nowoczesne wykłady były powszechnie znane, uczęszczali na nie, nie tylko studenci, ale również lekarze pediatri z miasta, województwa oraz lekarze innych specjalności. W styczniu 1946 r. powstał nowy kliniczny oddział niemowlęcy, a następnie wewnętrzny; liczba łóżek w szpitalu zwiększyła się do 250 (18). W ciągu 8 lat kierowania I Kliniką Pediatrii opublikowano 63 prace naukowe, 3 osoby uzyskały stopień docenta (Teofila Lewenfiszowa, Kazimierz Ereciński, Kazimierz Sroczyński) i 3 osoby stopień dr med. (Zofia Pszenicka, Stanisława Grygielowa, Stanisława Sobień). Jego uczniowie objęli kierownictwo kilku Katedr Pediatrii w Polsce oraz szereg stanowisk ordynatorskich (19). Prof. Stanisław Popowski utworzył w Klinice oddział dla leczenia gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu m.in. streptomycyną. Zorganizował od podstaw pracownię naukową z królikarnią oraz pracownię histopatologiczną. Główne kierunki badań naukowych to: etiopatogeneza i leczenie ostrych stanów biegunkowych i zapaleń płuc u niemowląt, alergii, choroby reumatyczna i gruźlica dziecięca. Na szczególne podkreślenie zasługują pionierskie badania nad hormonem kortykotropowym (18). Osobiście miałam szczęście, że w kierowanej przez prof. Stanisława Popowskiego klinice, uczyłam się pediatrii jako studentka i od 1950 r. zostałam zatrudniona jako młodszy asystent. Pozostanie w mej pamięci jako mój Nauczyciel i Mistrz.

Wiosną 1950 r. zmieniono nazwę Szpitala Anny Marii dla dzieci i nadano mu imię dr. Janusza Korczaka, wspaniałego „lekarza dzieci”. W tym samym roku szpital przeszedł pod administrację Akademii Medycznej. W związku z rozwojem Katedry Pediatrii, prof. Stanisław Popowski powierzył organizację II Kliniki Chorób Dzieci w Szpitalu im. Janusza Korczaka wybitnemu pediatrze ze szkoły lwowskiej, **doc. Franciszkowi Redlichowi**.

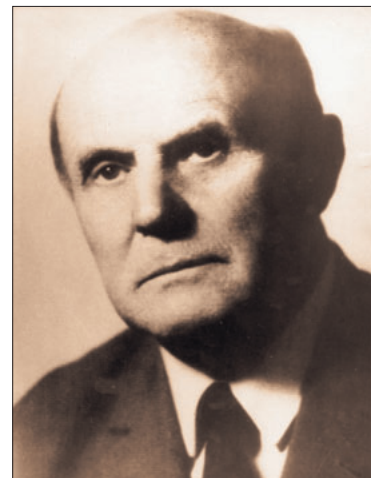
Franciszek Redlich (1896-1964) (ryc. 8) w lutym 1951 r. uzyskał tytuł profesora i został zatwierdzony na stanowisku kierownika II Kliniki Chorób Dzieci, którą kierował do przejścia na emeryturę. Wielu światłych lekarzy, którzy objęli czołowe miejsca w pediatrii polskiej, kształciło się w tej klinice. W tym czasie sytuacja epidemiologiczna w kraju stworzyła konieczność opieki nad dziećmi chorymi na błonicę (dyfteryt) i chorobę Heinego-Medina (*poliomyelitis*). W związku z tym zorganizowano przy II Klinice Pediatrii oddział leczenia błonicy i choroby Heinego-Medina. Opracowano nowe metody leczenia ciężkich postaci błonicy – Łódź stała się ośrodkiem szkolenia lekarzy z całego kraju. Wiodącym przedmiotem pro-

Ryc. 7. Stanisław Popowski
Fig. 7. Stanisław Popowski

Ryc. 8. Franciszek Redlich
Fig. 8. Franciszek Redlich

Ryc. 9. Kazimierz Sroczyński
Fig. 9. Kazimierz Sroczyński

gramowej działalności prof. Franciszka Redlicha i kilku jego wybitnych uczniów (Alina Margolis, Jerzy Bodalski) była cuczryca dziecięca (19, 20). W 1958 r. prof. Franciszek Redlich zorganizował i kierował Katedrą Pediatrii nowo powstałej w Łodzi Wojskowej Akademii Medycznej, która została usytuowana w Szpitalu im. Janusza Korczaka.

Po przedwczesnej śmierci prof. Popowskiego kierownikami I Kliniki Pediatrii byli prof. Edward Wilkoszewski oraz prof. Kazimierz Sroczyński

Edward Wilkoszewski (1904-1993) – w latach 1954-1957 był kierownikiem I Kliniki Chorób Dzieci, uruchomił szereg przyklinikowych poradni specjalistycznych, m.in. poradnię reumatologiczno-kardiologiczną. Był człowiekiem wielkiej wiedzy i wysokiej kultury, otwartym dla wszystkich, którzy go otaczali (21).

Kazimierz Sroczyński (1904-1976) (ryc. 9) był zatrudniony w I Klinice Chorób Dzieci od początku jej istnienia. W latach 1948-1951 był dyrektorem Szpitala im. Anny Marii. W tym czasie rozpoczął budowę nowego ambulatorium szpitalnego, unowocześnił izbę przyjęć. W 1958 r. został kierownikiem I Kliniki Pediatrii i pozostawał nim do przejścia na emeryturę w 1975 r. Walczył o integrację pediatrii. Jego publikacje na temat metod nauczania pediatrii stanowią wytyczne dla kształcenia i wychowania studentów i lekarzy (21, 22).

Zakończenie

W 1958 r. Katedra Pediatrii wraz z klinikami została przeniesiona do nowo wybudowanego Szpitala im. Marii Konopnickiej przy ul. Spornej.

Szpital im. Janusza Korczaka nie zaprzestał działalności, tak potrzebnej dzieciom łódzkim. W dniu 1 października 2003 r. został przyłączony do Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala dla dorosłych im. Mikołaja Kopernika. Pomimo zmiany nazwy na Ośrodek Pediatryczny im. Janusza Korczaka, działa nadal dzięki wysiłkom całego pracującego w nim zespołu.

Olbrzymią rolę w istnieniu Szpitala Anny Marii/Janusza Korczaka odegrało i nadal odgrywa **Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności**. W 1910 r. główni fundatorzy Szpitala Anny Marii – Edward i Matylda Herbstowie przekazali formalnie ten szpital wraz z całym dobytkiem Łódzkiemu Chrześcijańskiemu Towarzystwu Dobroczynności wpłacając równocześnie tzw. kapitał żelazny 100 000 rubli i 50 000 rubli kapitału zapasowego (23). Łódzkie Chrześcijańskie Towarzystwo Dobroczynności prowadziło szpital do chwili zajęcia go przez hitlerowców. Aktualnie wznowiło działalność i walczy o przetrwanie i byt tego szpitala, noszącego imię dr. Janusza Korczaka.

Piśmiennictwo

1. Szenajch W.: *Główne etapy rozwoju pediatrii*. PZWL, Warszawa 1965, 34-35.
2. Górnicki B.: *Zarys historii pediatrii w Polsce*. [w:] *Pediatria kliniczna*, (red.) Barański R., Chrapowicki T., Popowski S. PZWL, Warszawa, 1955, 1-10.
3. Brudziński J.: *Szpital Anny-Maryi dla dzieci w Łodzi*. Czasopismo Lek., 1906, 8, 180-189.
4. Kawiorski J.: *Szpital dla dzieci im. Anny Marii obecnie im. dr. Janusza Korczaka w Łodzi w latach 1905-1995*. Panaceum, 1995, 4, 13-15.
5. Supady J.: *Powstanie i organizacja pierwszego szpitala dla dzieci w Łodzi w latach 1905-1939*. [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 11-30.
6. Grygiel T.: *Szpital Anny Marii widziany oczyma historyka i architekta*. [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 59-67.
7. Mogilnicki T.: *25-lecie Szpitala Anny-Maryi dla dzieci w Łodzi*. Monografia wydana przez Szpital Anny-Maryi w Łodzi, 1930, 1905/1930, 1-11.
8. Sterling S.: *Stan i potrzeby szpitalnictwa Łódzkiego*. Zdrowie, Organ Warszawskiego Towarzystwa Hygienicznego, Warszawa 1907, 220-222.
9. Psenicka-Gundlach Z.: *Pierwszy szpital dziecięcy w Łodzi – rola i znaczenie*. Zdrowie Publ., 1967, 12, 1173-1177.
10. Gołębiowska M.: *Pionierzy pediatrii łódzkiej*. [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 31-32.
11. Chrościcki A.: *Brudziński Polikarp Józef*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 25-27.
12. Lejmbach Z.: *Życie Władysława Szenajcha*. [w:] *Władysław Szenajch – życie i praca*, (red.) Z. Lejmbach. PZWL, Warszawa, 1976, 7-14.
13. Lejmbach Z.: *Szenajch Władysław Ludwik*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 121-126.
14. Kawiorski J.: *Mogilnicki Tadeusz Michał*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 89-91.
15. Mogilnicki T.: *Oddział izolacyjny Szpitala Anny Marii dla dzieci w Łodzi*. Zdrowie Publ., 1938, 9, 886-892.
16. Biegańska-Płonka M.: *Opieka pediatryczna lekarzy Szpitala Anny Marii nad dziećmi w Łodzi – w okresie II Rzeczypospolitej*. Rozprawa doktorska pod kierunkiem prof. dr hab. n. med. Jerzego Supady'ego w Katedrze Historii Medycyny i Farmacji UM w Łodzi.
17. Matczak M.: *Wspomnienia pielęgniarki z lat 1930-1939*. [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 43-48.
18. Gołębiowska M., Łabuz-Laciak A., Popowska-Taborska H.: *Popowski-Torokan Stanisław*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 99-101.
19. Gołębiowska M.: *Szkoły naukowe pediatrii Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Łódzkiego*, [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 77-102.
20. Dębiec B.: *Redlich Franciszek*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 103-107.
21. Gołębiowska M.: *Kierownicy I Kliniki Chorób Dzieci w latach 1953-1958*. [w:] *Szpital Anny Marii w Łodzi. Zaslugi dla pediatrii*, (red.) M. Gołębiowska. Bestom-Dentonet.pl, Łódź 2005, 97-102.
22. Brózik H.: *Sroczyński Kazimierz*. [w:] *Słownik Biograficzny Zasłużonych Pediatrów*, (red.) E. Wilkoszewski. PTP, Warszawa 1985, 114-116.
23. Supady J.: *Pierwszy szpital pediatryczny w Łodzi*. [w:] *Choroby dzieci a medycyna w Łodzi na przełomie XIX i XX wieku*, (red.) J. Supady. ADI, Łódź 1999, 122-144.

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. med. Maria Gołębiowska
 Poradnia Konsultacyjna ds. Szczepień Ochronnych i Zaburzeń Odporności u Dzieci i Młodzieży
 Ośrodka Pediatrycznego im. J. Korczaka w Łodzi
 Al. Józefa Piłsudskiego 71
 90-329 Łódź
 tel.: 42 677 62 14 , 42 637 22 69